

МІСЬКЕ БУДІВНИЦТВО ТА АРХІТЕКТУРА

УДК 711.165

DOI 10.31649/2311-1429-2021-2-54-59

В. П. Ковальський
В. С. Абрамович**ПРИНЦИПИ ЯКІСНОЇ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ
ПРОСТОРІВ**

Вінницький національний технічний університет

Зіткнувшись з обмеженнями, які були накладені на більшість українських міст у зв'язку з посиленням карантину через пандемію, все більше рекреаційних заходів суспільство почало проводити на відкритих міських просторах, адже це дозволяє дотримуватися необхідної соціальної дистанції. Зважаючи на дану тенденцію потрібно в місті створити достатню кількість громадських майданчиків, які б задовольняли всі вимоги суспільства.

У даній статті обґрунтовується актуальність ревіталізації громадського простору в місті, необхідність впровадження нових підходів перепланування для неактуальних міських територій. Визначено основні причини їх деградації та зниження попиту на певні функції, які може нести певна ділянка.

Досліджено і виведено, які особливості та принципи сприяють позитивній зміні громадського простору і його відновлення в міській системі. При написанні даної роботи було проаналізовано закордонний та вітчизняний досвід відповідно до кожного з принципів ревіталізації громадських просторів. Висвітлено, яких тенденцій необхідно дотримуватися при процесі ревіталізації.

Ключові слова: ревіталізація, громадський простір, міське середовище.

Вступ

Публічні простори відіграють значну роль в формуванні міських територій. Створення комфортного, естетичного середовища позитивно впливає на фізично-психологічний стан людини, вдосконалює зовнішнє оточення, покращує пішохідну мережу міста, що в свою чергу сприяє економічному розвитку.

З певним перебігом часу, громадські простори або змінюються під потреби користувачів, або втрачають свою привабливість і перестають експлуатуватися. Пустирі, захаращені та закинуті території міста негативно впливають на його розвиток. Згідно теорії розбитих вікон, яка була відкрита американським науковцем Джеймсом Вілсоном та американським криміналістом Джорджем Келлінгом, безлад довкола людей спонукає їх поводитися нецивілізовано і нехтувати соціальними нормами. Наприклад, неприбрана купка сміття посеред вулиці підбурює людей викидати непотріб у невстановлених місцях [1].

Задля запобігання субурбанізації, рурбанізації і інших процесів, що викликані зменшенням кількості міського населення через негативні результати розвитку та росту міст (зростання цін на життєві процеси, погіршення екологічної ситуації, недоліки інфраструктури, зменшення робочих місць, відсутність відчуття безпеки тощо), в різних країнах почали впроваджувати такі процеси як джентрифікація, бруселізація, ревіталізація та інші вид реконструкції. Різні терміни використовуються для широкого спектру дій, присвячених поліпшенню занедбаних частин міст. Крім того, країни мають різні підходи до цих процесів. Тим не менш, їхня ціль залишається сталою – зробити міста знову привабливими та комфортними для життя, повернути міські території до нормального, «здорового» стану.

Ревіталізація в прямому перекладі з латини означає повернення до життя. В урбаністиці та архітектурі, ревіталізація – це процес, спрямований на відновлення будівлі, споруди чи міського простору, з поверненням втраченого функціонального призначення або наданням нового [2-3].

Ревіталізація громадських просторів є менш затратною, ніж інший вид їх реконструкції або повне знищення існуючих споруд та відведення території за новим призначенням. Це пояснюється тим, що на меті ревіталізації стоїть підхід збереження самотності та автентичності території за рахунок мінімальних змін історичного підґрунтя міського простору.

Основна частина

Об'єктом ревіталізації може бути будь-яка будівля чи споруда з самими різноманітними призначеннями, яка деградувала в економічному, естетичному, екологічному, функціональному чи

іншому напрямку.

Громадські простори не менше чим інші міські будівлі та споруди потребують змін. Можливо навіть більше, адже зазвичай користувачів публічних територій більше ніж будинків і вони, відповідно, впливають на більшу кількість людей.

Оцінюючи актуальність ревіталізації громадських просторів, необхідно розуміти, що несе в собі поняття «публічний простір». Відповідно до посібника з проведення партисипаторних кампаній, публікацію якого підготовлено в рамках програми “Meet Up! Німецько-українські зустрічі молоді” за підтримки фонду “Пам’ять, відповідальність і майбутнє” (“EVZ”) [4], це доступна усім територія, яка дозволяє громадянам перетинатися і взаємодіяти, реалізуючи свій соціальний потенціал, а через нього – соціальний потенціал міста. Тобто це і незайнята забудовою територія, пристосована для повсякденної активності з налагодженою інфраструктурою (лавки, урни, доріжки, освітлення, озеленення тощо), і місце соціально-політичного життя громади.

Згідно цього поняття для нормального функціонування громадського простору потрібна територія, елементарна інфраструктура і самі люди. Але розглядаючи деякі приклади (рис. 1) можна помітити, що для залучення останньої складової громадського простору – особи, недостатньо лише вільної ділянки і базового благоустрою (певний тип озеленення, якісна покрівля, доступність території тощо).

а) площа Митна, м. Львів, 2017 р.

б) простір біля Краєзнавчого музею, м. Рівне, 2019 р.

Рисунок 1 – Непривабливі громадські простори

Проаналізувавши приклади «невдалих» громадських просторів, можна визначити певні особливості, які відсторонюють користувачів від ділянок. У більшості радянських площ немає людського масштабу – це велетенські площі і вулиці призначені для парадів. Згідно досліджень, тварини (до яких відносяться також люди) при виборі місця, де вони перебувають, керуються принципом «бачити, але не бути на виду». Щоб пересвідчитися в істинності цих гіпотез можна поспостерігати за величними площами Європи. Більшість людей гуляють по околицях площі, а не в центрі.

Друга проблема – це автомобілізація міст. Із зростанням кількості автомобілів значні площі виділяють під швидкісні шосе, розширення проїздів та доріг тощо.

По-третє, комерціалізація просторів. Все більше і більше територій захоплюють МАФи, які перетворюють громадські простори на стихійні ринки.

Кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст. ознаменувався тотальними змінами в принципах містобудування і акцентувався на людино-центрованому підході в плануванні, екологічності та енергоефективності. Економічна доцільність не перестала бути пріоритетною, але втратила свою першість, як в часи розквіту капіталізму. Проте ці зміни до українських міст прийшли нещодавно і все одно досить важко впроваджуються.

Підсумовуючи чому міські простори перестають експлуатуватися можна виділити декілька основних тез: нелюдський масштаб, автомобілізація значної частини території (запаркованість, велика кількість доріг, проїздів), перенесення соціальних комунікацій на соціальні мережі, недоступність для маломобільних груп населення, відсутність чіткого розмежування комерційного та суспільного, монофункціональність простору тощо.

Розглянувши проблематику, що призводить до зниження попиту на публічні простори та їх подальше зникнення, було визначено декілька принципів, які варто використовувати при ревіталізації, щоб міські території залишалися актуальними, приваблювали більшу кількість людей та позитивно впливали на розвиток міста:

1. Створення цілісного та яскравого середовища.

Щоб громадський простір приваблював людей та заохочував їх бути частиною громади, він повинен мати певні конструктивні характеристики, які сприяють якісному перебуванню на тій чи іншій території. Гарним прикладом є впровадження тактичного урбанізму, які дозволяють різноманітно та цікаво використовувати публічні простори.

Міська інсталяція «21 Swings» (21 гойдалка), яка відбулася вперше у 2011 на зупинках однієї з найжвавіших вулиць Монреалю (Канада). Поки люди гуляли по району або чекали автобуса, вони гойдалися на гойдалках, чим змінювали свій звичний день на більш цікавий (рис. 2) [3].

Головна особливість цих гойдалок – вони музичні. Тобто від амплітуди гойдання залежить нота, яку видає конструкція. Це дозволяє знизити рівень шуму від інтенсивного автомобільного руху та допомагає створенню соціальних зв'язків, оскільки якісна мелодія вийде лише при певній співпраці користувачів.

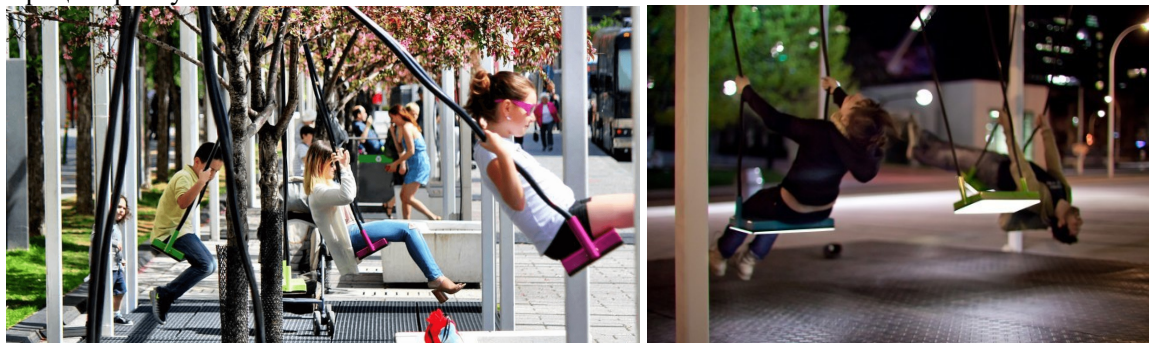

Рисунок 2 – 21 Гойдалка (вигляд вдень та ввечері), арх. Daily Tous Les Jours, Монреаль, провінція Квебек, Канада.

Проект «City Thread» («Міська нитка») – переможець міжнародного конкурсу дизайну Passageways 2.0, який перетворив колишню занедбану алею площею 576 м² у центрі міста Чаттануга, штат Теннессі в активний громадський простір (рис. 2). Він служить соціальним зв'язком, де люди можуть збиратися як на унікальні публічні заходи, так і на неформальні зустрічі. Коридор відривається від навколишньої міської тканини за допомогою неоновозеленої, зігзагоподібної сталевий трубки та пофарбованих графічних поверхонь. Ці деталі також функціонують для сегментації простору на різноманітні менші анклавів або "міські кімнати", які підтримують різні види діяльності. Крім того, його дизайн призначений для того, щоб дозволити всім користувачам відкривати різні способи використання простору [4].

Рисунок 3 – «Міська нитка», арх. SPORTS, Чаттануги, Техас

2. Доступність.

Вулиці, площі та тротуари, що з'єднуються із громадськими просторами, повинні забезпечувати рівний доступ для всіх жителів. Цього можна досягти, коли в міському дизайні використовувати поняття «complete streets», тобто вулиці повинні бути доступними, безпечними та орієнтованими на людей усіх вікових груп населення.

Приклади нещодавніх, продуманих реконструкцій вулиць включають Ролі, центральну вулицю міста Фейетвілл, Північна Кароліна. Визнаний Американською асоціацією планування, коридор пройшов кілька ітерацій, включаючи 1977 рік, коли вулиця була закрита для руху автомобілів у рамках "зростаючої на той час загальнонаціональної тенденції" щодо створення пішохідних майданчиків. Але це постраждало через його розташування в центрі міста, яке спорожніло після робочого часу, повідомляє асоціація. Сьогодні, після реконструкції, це "центр діяльності в центрі

міста", з найширшими тротуарами в центрі міста, достатньою кількістю місць для відпочинку, вуличними деревами та барвисто пофарбованими кам'яними бруківками на перехрестях. Він також помітний як місце підключення та змішаного використання [5].

3. Індивідуальний підхід до планування.

Одна із головних причин чому реконструкція не допомагає – це не затребуваність функцій, які прививаються даній ділянці. Тому досить важливо враховувати потреби користувачів. Опираючись на потреби в Харкові провели реконструкцію, яку можна вважати ревіталізацією, бульвару Юр'єва. Там створили новий урбан-парк.

Бульвар Юр'єва — це сквер посеред району з багатоквартирними будинками, тут живе багато молоді. З'ясували, що раніше тут був загальний корт з асфальтовим покриттям для футболу і баскетболу, невеликий комплекс для занять спортом на вулиці, саморобний скейт-парк, а також це місце завжди користувалося популярністю для активного дозвілля у молоді району (рис. 4). Піша доступність і відкритість заохочував людей до заняття спортом. Але останнім часом цей простір використовувався виключно для того, щоб пройти до громадського транспорту або до торговельних майданчиків. Зараз це точка тяжіння молоді, тут відбувається постійний рух креативної енергії. Якщо поглянути на сквер в цілому, то основна маса людей зосереджена саме в урбан-парку [6].

Рисунок 4 – Ревіталізований бульвар Юр'єва зі створеним урбан-парком, м. Харків

4. Врахування історичної цінності.

Більшість територій мають історичне підґрунтя, тому врахування історії. З одного боку, необхідно проявити повагу до людей та їх спогадів, а з іншого – зробити все можливе для того, щоб оновлений проект сподобався місцевим жителям. Той же нюанс враховували і «вершители» відомої ревіталізації всього Рурського регіону. Щоб проявити повагу до тисяч шахтарів, шахти не знищувалися, а були модернізовані в культурні майданчики [7].

Сьогодні: Максимилянський парк (Гамм)

Раніше: шахта Zeche Maximilian (Гамм)

Рисунок 5 – Ревіталізовані території в м. Рур, Німеччина

5. Залучення громади і розуміння важливості самого процесу

Великі об'єкти ревіталізації часто є надбанням всього району, а то й міста. Наприклад, проєкт LX Factory на околиці Лісабону спочатку був ідеєю місцевих активістів, які хотіли побудувати на місці індустріальної зони простір для прогулянок і відпочинку місцевих жителів, подальше від туристів. (Задумка, до речі, настільки вдалася, що місце через кілька років стало туристичним і потрапило в путівники міста). Тобто спочатку це була «низова» ініціатива, яка привернула увагу бізнесу та інвесторів.

Або колишній аеропорт Темплхоф в Берліні, який люди буквально відвоювали для себе, і тепер це улюблене місце зустрічей і прогулянок для місцевих жителів, де вони мають змогу кататися на велосипедах, вигулювати собак, організовувати концерти і навіть займатися городництвом.

Висновки

Ревіталізація громадських просторів – це економічно доцільний спосіб відновлення міських ділянок, які прийшли у непригідний стан. Громадські простори є вирішальним надбанням в період кризи, підтримуючи альтернативну мобільність, забезпечуючи такі важливі можливості для відпочинку та спорту, а для багатьох бідних людей – засоби до існування.

Щоб забезпечити людей доступними, якісно орієнтованими на людину, якісними просторами, варто слідувати певним принципам: доступність, індивідуальний підхід, яскравість в дизайні, партисипація, врахування історичної спадщини, екологічність тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Що таке «Теорія розбитих вікон» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://theukrainians.org/teoriya-rozbytyh-vikon/>
2. В. П. Ковальський, В. С. Абрамович, А. В. Бондар Особливості ревіталізації громадських будівель у центрі міста Вінниця / Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві Том 28 №1, 2020.
3. Абрамович В. С. Фактори, що впливають на вибір напрямку ревіталізації міських об'єктів [Електронний ресурс] / В. С. Абрамович, В. П. Ковальський // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції Прикладні науково-технічні дослідження, м. Івано-Франківськ, 01-03 квітня 2020 р. – с. 164-165. – Режим доступу: http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30433/09_t_Abramovych.pdf?sequence=1
4. "Оживити Публічний Простір" | "Den Öffentlichen Raum Beleben" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://issuu.com/ecochnigov/docs/>
5. What a complete street really looks like [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kinder.rice.edu/urbanedge/209/05/08/what-complete-street-really-looks>
6. Вуличні культури змінюють міський простір: що таке урбан-парки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mistosite.org.ua/articles/vulychni-kultury-zminiuiut-miskyi-prostir-shcho-take-urban-parky?locale=uk>
7. Елементи успішної ревіталізації заводів, і чому це не тільки про бізнес [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ilf-ua.com/uk/blog/elementi-uspishnoyi-revitalizatsiyi-zavodiv-i-chomu-tse-ne-tilki-pro-biznes/>

REFERENCES

1. Shcho take «Teoriya rozbytykh vikon» [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://theukrainians.org/teoriya-rozbytyh-vikon/>
2. V. P. Koval's'kyu, V. S. Abramovych, A. V. Bondar Osoblyvosti revitalizatsiyi hromads'kykh budivel' u tsentri mista Vinnytsya / Suchasni tekhnolohiyi, materialy i konstruktsiyi v budivnytstvi Tom 28 №1, 2020.
3. Abramovych V. S. Faktory, shcho vplyvayut' na vybir napryamku revitalizatsiyi mis'kykh ob'yektiv [Elektronnyy resurs] / V. S. Abramovych, V. P. Koval's'kyu // Materialy IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi Prykladni naukovo-tekhnichni doslidzhennya, m. Ivano-Frankiv's'k, 01-03 kvitnya 2020 r. – s. 164-165. – Rezhym dostupu: http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30433/09_t_Abramovych.pdf?sequence=1
4. "Ozhyvyty Publichnyy Prostir" | "Den Öffentlichen Raum Beleben" [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://issuu.com/ecochnigov/docs/>
5. What a complete street really looks like [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://kinder.rice.edu/urbanedge/209/05/08/what-complete-street-really-looks>
6. Vulychni kul'tury zminyuyut' mis'kyy prostir: shcho take urban-parky [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://mistosite.org.ua/articles/vulychni-kultury-zminiuiut-miskyi-prostir-shcho-take-urban-parky?locale=uk>
7. Elementy uspishnoyi revitalizatsiyi zavodiv, i chomu tse ne til'ky pro biznes [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://www.ilf-ua.com/uk/blog/elementi-uspishnoyi-revitalizatsiyi-zavodiv-i-chomu-tse-ne-tilki-pro-biznes/>

Ковальський Віктор Павлович – к.т.н., доцент кафедри будівництва, міського господарства і архітектури Вінницького національного технічного університету, e-mail: kovalskiy.vk.vntu.edu@gmail.com ORCID 0000-0002-3103-6319.

Бондар Альона Василівна — к.т.н., старший викладач кафедри містобудування та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: alichka.vin@i.ua ORCID: 0000-0002-8098-1181

Абрамович Віта Сергіївна — студентка групи БМ-16б, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 2b16b.abramovych@gmail.com
ORCID 0000-0002-7342-0570.

V. Kovalskiy
V. Abramovych

PRINCIPLES OF QUALITATIVE REVITALIZATION OF PUBLIC SPACES

Vinnitsa National Technical University

Faced with the restrictions imposed on most Ukrainian cities due to increased quarantine due to the pandemic, all major recreational activities of the society began to take place in open urban spaces, which would allow to attract the necessary social distance. Respecting this trend, it is necessary to create a sufficient number of public spaces in the city that would meet all the needs of society.

The latest articles substantiate the urgency of updating the public space in the city, the need to introduce new approaches to redevelopment for inactive urban areas. The main reasons for their degradation and the use of demand for certain functions that may carry a certain area are identified.

Researched and deduced what features and principles contribute to the positive change of public space and its restoration in the urban system. When writing the last work, foreign and domestic experience was analyzed in accordance with each of the principles of revitalization of public spaces.

Keywords: revitalization, public space, urban environment.

Kovalskiy Victor P. – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor of the Department of Construction, Municipal Economy and Architecture Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kovalskiy.vk.vntu.edu@gmail.com

Bondar Alena V. — Candidate of Technical Sciences, Senior Lecturer of Construction, Urban and Architecture Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: alichka.vin@i.ua

Abramovych Vita S. — Student Faculty of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 2b16b.abramovych@gmail.com